

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

YEL VE DİĞERLERİ / TÜRKİYE

(Başvuru No. 28241/18)

KARAR

Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokolün 1. maddesi • Yasa dışı mülkiyetten yoksun bırakma • Aciliyet hali belirtilen Bakanlar Kurulu kararnamele ve kamu yararı bildiren idari kararlar temelinde yürütülen ve sonuçlandırılan acele kamulaştırma usulünü iptal eden mahkeme kararlarının somut etkilerinin bulunmaması

STRAZBURG

13 Temmuz 2021

Kesinleşme Tarihi
13 Ekim 2021

İşbu karar, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Bazı şekli düzeltmelere tabi tutulabilir.

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2021. Bu gayriresmî çeviri, Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığına atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

Yel ve diğerleri / Türkiye davasında,

Başkan

Jon Fridrik Kjølbro,

Hâkimler

Carlo Ranzoni,

Valeriu Grițco,

Egidijus Kūris,

Branko Lubarda,

Pauliine Koskelo,

Saadet Yüksel

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdür Yardımcısı* Hasan Bakırcı'nın katılımıyla Daire halinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm), yedi Türk vatandaşının ("başvuranlar") 1 Haziran 2018 tarihinde, Türkiye Cumhuriyeti aleyhine, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvuruyu (no. 28241/18), başvurunun Türk Hükümetine ("Hükümet") bildirilmesine ilişkin kararı, tarafların görüşlerini göz önünde bulundurarak, 22 Haziran 2021 tarihinde kapalı oturumda gerçekleştirilen müzakerelerin ardından, söz konusu tarihte aşağıdaki kararı vermiştir:

GİRİŞ

1. Başvuru, öncelikle yürütmenin durdurulması kararına, ardından Danıştay'ın iptal kararına konu olan, aciliyet hali belirtilen Bakanlar Kurulu kararnameleri ve kamu yararı bildiren idari kararlar temelinde yürütülen ve sonuçlandırılan bir acele kamulaştırma usulü ile ilgilidir.

OLAY VE OLGULAR

2. Başvuranların isimleri, doğum tarihleri ve ikamet yerleri ekte yer almaktadır. İlgililer Avukat Y. Karaarslan tarafından temsil edilmişlerdir.

3. Hükümet, kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir.
4. Başvuranlar, sonradan Pembelik Barajı ve Hidroelektrik Santrali'nin suları altında kalan iki taşınmazın (106 no.lu ada, 6 ve 32 no.lu parseller) ortak malikleridir.
5. Bakanlar Kurulu, 30 Eylül 2004 tarihinde, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu ("EPDK") tarafından acele kamulaştırma usulüne başvurulmasına yetki tanıyan bir kararnameyi kabul etmiştir.
6. EPDK, 11 Kasım 2010 tarihinde, söz konusu kararname uyarınca, Pembelik Barajının inşaat alanında bulunan bir dizi taşınmazın acele kamulaştırılmasına karar vermiştir.
7. Danıştay 6. Dairesi, 16 Nisan 2012 tarihinde, söz konusu kamulaştırma işleminden etkilenen taşınmazların ortak maliklerinden birinin başvurusu üzerine, EPDK kararının ve Bakanlar Kurulu kararnamesinin yürütmesinin durdurulmasına karar vermiştir.
8. EPDK, 26 Nisan 2012 tarihinde, kamulaştırma işlemlerinden vazgeçme kararı almıştır.
9. Danıştay, 19 Haziran 2013 tarihli bir karar ile EPDK'nın 11 Kasım 2010 tarihli kamulaştırma kararı ile ilgili olarak başvurunun konusuz kaldığı kanaatine varmış, ancak Bakanlar Kurulu kararnamesini de iptal etmiştir. Danıştay, bu bağlamda, söz konusu kararnamenin EPDK'ya, net bir çerçeve çizmeden, bu yetkilendirmeye sınır koymadan ve aciliyetin nedenleri somut bir şekilde açıklanmadan genel nitelikte bir acele kamulaştırma usulüne başvurma yetkisi tanıdığını belirtmiştir. Danıştay'a göre söz konusu kararname, mülkiyet hakkının korunmasıyla bağdaşmayan bir belirsizlik yaratan ve gerekçe göstermeden mülkiyet hakkı ile hakkın sınırlandırılması arasında olması gereken dengeyi bozan bir yetki devri teşkil etmektedir.
10. Bakanlar Kurulu, bu zaman zarfında, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının önerisi üzerine, 18 Haziran ve 30 Temmuz 2012 tarihlerinde, Pembelik Barajı ve Hidroelektrik Santralinin inşaatı amacıyla EPDK'nın

acele kamulaştırma usulüne başvurmasına yetki tanıyan iki yeni karar kabul etmiştir. Kararnamelere, kamulaştırılacak parsellerin bir listesi eklenmiştir.

11. EPDK, 2 ve 15 Ağustos 2012 tarihlerinde, Bakanlar Kurulu kararnamelerinin ekinde listelenen taşınmazlar için iki acele kamulaştırma kararı kabul etmiştir.

12. Başvuranlar, Bakanlar Kurulu kararnamelerine ve EPDK kararlarına karşı Danıştay önünde iptal davaları açmışlar ve itiraz edilen idari işlemlerin yürütmelerinin durdurulmasını talep etmişlerdir.

13. Karakoçan Asliye Hukuk Mahkemesi (“Asliye Hukuk Mahkemesi”), taraflarca belirtilmeyen bir tarihte, 2924 sayılı Kamulaştırma Kanunu’nun 27. maddesinde öngörülen usul çerçevesinde (“Kamulaştırma Kanunu”, bk. aşağıdaki 41 ve 42. paragraflar), kendisi tarafından belirlenen bedeli ödeyen idareye, mülkiyet devrinden önce, taşınmaza el koyma yetkisi tanımıştır.

14. EPDK, 2013 yılında, Kamulaştırma Kanunu’nda öngörüldüğü üzere (bk. aşağıdaki 43. paragraf), bedel tespiti ve tescil davası açmıştır.

15. Danıştay 6. Dairesi, 9 Nisan 2014 tarihinde, idareden talep edilen bir takım unsurların alınmasının ardından, Bakanlar Kurulu ve EPDK kararlarının yeniden incelenmesine kadar yürütmelerinin durdurulmasına karar vermiştir.

16. 23 Haziran 2014 tarihinde, idare tarafından bu karara karşı yapılan itiraz, Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu (“İDDK”) tarafından reddedilmiştir.

17. Aynı Daire, 4 Kasım 2014 tarihinde, idarenin talep edilen bilgileri sağlamasının ardından, acele kamulaştırma usulüne başvurmayı haklı çıkarabilecek nedenlerin itiraz edilen kararlarda açıkça belirtilmediği ve projenin yalnızca bir hidroelektrik enerji santrali ile ilgili olduğu gerçeği nedenleriyle, böyle bir usule başvurmayı haklı kılacak nedenlerin mevcut olmadığı gerekçesiyle yürütmenin durdurulmasının devamına karar vermiştir.

18. Bu karara karşı yapılan itiraz da reddedilmiştir.

19. Bu kararlar, başvuranlar tarafından Asliye Hukuk Mahkemesinin bilgisine sunulmuştur. Başvuranlar, bu mahkemeden, idarenin uygulanabilir bir kamulaştırma kararına sahip olmadığı gerekçesiyle davanın reddine veya Danıştay davanın esası hakkında karar verinceye kadar davanın bekletilmesine karar verilmesini talep etmişlerdir. Başvuranlar, Asliye Hukuk Mahkemesinin, idare mahkemeleri önünde derdest olan davanın sonucunu beklememesi halinde, hem Anayasa hem de Sözleşme ile korunan mülkiyet haklarının ihlal edileceğini belirtmişlerdir.

20. Başvuranlar, 9 Ocak 2015 tarihli duruşmada, Asliye Hukuk Mahkemesini, sistematik olarak tekrarladıkları davanın bekletilmesi taleplerini, gerekçe göstermeden ve adil yargılanma hakkına aykırı olarak reddetmekle suçlamışlardır. Başvuranlar, kamulaştırma usulüne temel teşkil eden kararlara Danıştay huzurunda itiraz ettiklerini hatırlatarak, Asliye Hukuk Mahkemesini, gerekirse, kamulaştırmanın dayandırılabilceği herhangi bir başka idari kararı, yine yetkili mahkemeler önünde yasaya uygunluklarına itiraz edebilmeleri için kendilerine iletmeye davet etmişlerdir. Başvuranlar ayrıca, idarenin, taşınmazları bir satış yoluyla edinmeye çalışmadığı sürece, kamulaştırma usulünü, özellikle Kamulaştırma Kanunu'nun 8. maddesinde öngörülen formaliteleri yerine getirmeden başlattığını iddia etmektedir.

21. Asliye Hukuk Mahkemesi, duruşma sonunda, idare tarafından açılan kamulaştırma bedel tespiti ve tescil davasının kabulüne karar vermiştir.

22. Asliye Hukuk Mahkemesi, 9 Ocak ve 13 Nisan 2015 tarihli gerekçeli kararlarında, Danıştay'ın yürütmeyi durdurma kararlarının, yalnızca acele kamulaştırma usulünü ilgilendirdiği kanaatine varmıştır. Bununla birlikte, acele kamulaştırma usulünün söz konusu kararlardan önce tamamlanmış olması nedeniyle bu kararların hukuki açıdan uygulanabilirliği kalmamıştır.

23. Asliye Hukuk Mahkemesi, sonuç olarak, başvuranların iki taşınmazının mülkiyetinin idareye devredilmesine ve bilirkişilere göre belirlediği kamulaştırma bedelinin ilgililere ödenmesine karar vermiştir.

24. 2015 yılı Haziran ayında, 2 Şubat 2015 tarihinde hizmete açılan baraj suları, bu tarihten sonra başvuranların taşınmazları sular altında kalacak şekilde en yüksek seviyeye ulaşmıştır.

25. Danıştay 6. Dairesi, 30 Haziran 2015 tarihinde, başvuranların başvurusunu reddetmiştir. Danıştay 6. Dairesi, Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından idareye tanınan taşınmazlara el koyma yetkisine temel oluşturan Bakanlar Kurulu kararının, sadece aciliyet konusuyla ilgili olduğu kanaatine varmıştır. İdare, taşınmaza el koyduktan sonra, Kamulaştırma Kanunu'nun 10. maddesi temelinde (bk. aşağıdaki 39. paragraf) hukuk mahkemeleri önünde dava açarak "olağan" kamulaştırma usulünü izlemiştir. Dolayısıyla, bu işlemin yasaya uygunluğuna ilişkin inceleme, kamu yararının varlığının doğrulanmasıyla sınırlı olmalıdır. Bununla birlikte, bir enerji üretim altyapısı söz konusu olduğunda, bu konuda şüpheye yer yoktur.

26. Danıştay İDDK, 8 Ekim 2015 tarihinde, bu kararı bozmuş ve itiraz edilen idari kararların tümünü iptal etmiştir.

27. Yüksek mahkeme, acele kamulaştırmanın istisnai durumlara mahsus aykırı bir usul olduğunu ve yalnızca belirli koşullar altında başvurulabileceğini hatırlatmıştır. Bununla birlikte, Bakanlar Kurulu kararnameleri böyle bir usule başvurma nedenlerini açıklamamış ve gerekli koşulların karşılandığını gösteren unsurlar sunmamıştır. Söz konusu usulün kullanımının hukuka aykırı olduğu sonucuna varılmıştır.

28. Danıştay İDDK, EPDK'nın kamulaştırma kararları ve Danıştay 6. Daire tarafından öne sürülen gerekçeler ile ilgili olarak, acele kamulaştırma usulünün iki aşamasının (el koyma yetkisi almaya yönelik dava ve tescil ve kamulaştırma bedeli tespit davası), iki ayrı yargılama teşkil etmediğini, tek bir davanın iki ayrı aşamasını teşkil ettiğini belirtmiştir. İkinci dava kapsamında kabul edilen tüm işlemler, acele kamulaştırma usulünü tamamlamayı ve sonuçlandırmayı amaçlamışlardır. Dolayısıyla, söz konusu iki dava birbirlerinden bağımsız değerlendirilemezler.

29. Danıştay İDDK ayrıca, itiraz edilen idari işlemlerin, Danıştay tarafından yasaya aykırı ilan edilen ve iptal edilen önceki karar ve kararnamelerle aynı doğrultuda olduklarını değerlendirmiştir.

30. Başvuranlar, Asliye Hukuk Mahkemesi kararına karşı yaptıkları temyiz başvurusunda, ilk derece mahkemesini, Danıştay'ın kamulaştırmanın dayandırıldığı idari işlemlere ilişkin yürütmeyi durdurma kararına rağmen davayı ertelemeye karar vermemekle ve dolayısıyla, Kamulaştırma Kanunu'nun 10. maddesinin 14. fıkrasını ihlal etmekle suçlamışlardır. Başvuranlar, aynı zamanda, Asliye Hukuk Mahkemesinin, kendisine göre kamulaştırmanın yasal temelini oluşturan idari işlemi kendilerine belirtmemesinden şikâyet etmişlerdir.

31. Başvuranlar, Bakanlar Kurulu kararnamelerinin ve EPDK kararlarının iptali göz önüne alındığında, taşınmazlarının kamulaştırılmasının, söz konusu taşınmazların tapu siciline idare adına tescilinin kanun anlamında yolsuz tescil teşkil edecek şekilde yasal temelden yoksun olduğu kanısına varmışlardır.

32. Başvuranlar ayrıca, yetersiz gördükleri kamulaştırma bedelinden şikâyetçi olmuşlardır.

33. Temyiz başvurusunun sonucu bilinmemektedir.

34. Başvuranlar, temyiz dilekçelerinin Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından halen Yargıtay'a iletilmediğini iddia etmişlerdir.

35. Anayasa Mahkemesi, 30 Kasım 2017 tarihinde, açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle, 18 Ekim 2017 tarihli *Ali Hıdır Akyol ve diğerleri* (no. 2015/17510) kararına atıfta bulunarak, başvuranların bireysel başvurularını reddetmiştir (söz konusu davanın özeti için bk. aşağıdaki 50 ila 57. paragraflar).

HUKUKÎ ÇERÇEVE VE İLGİLİ İÇ HUKUK UYGULAMASI

I. KAMULAŞTIRMA KANUNU’NUN İLGİLİ HÜKÜMLERİ

36. Kamulaştırma Kanunu’nun 8. maddesi, idarenin, bir taşınmazın kamulaştırmasını yapacağı zaman satın alma usulünü öncelik vermesi gerektiğini öngörmektedir.

37. Yine 8. maddede belirtildiği üzere, bu usule göre, kamulaştırma işlemini gerçekleştiren idare tarafından görevlendirilen bir bilirkişi heyeti, taşınmaz malın tahmini değerini tespit etmektedir. Daha sonra malik, idare ile kamulaştırma bedelini görüşmeye davet edilmektedir.

38. Taraflar arasında anlaşma sağlanması durumunda, kamulaştırma bedeli, ancak taşınmaz malın tapu sicilinde devrini kabul etmesi halinde malike ödenir.

39. Kamulaştırma Kanunu’nun 10. maddesi aşağıdaki şekildedir:

“Kamulaştırmanın satın alma usulü ile yapılamaması halinde idare, (...) taşınmaz malın bulunduğu yer asliye hukuk mahkemesine müracaat eder ve taşınmaz malın kamulaştırma bedelinin tespitiyle, bu bedelin, peşin (...) ödenmesi karşılığında, idare adına tesciline karar verilmesini ister. ”

40. Tescil ile ilgili olarak mahkemenin kararı kesindir, ancak kamulaştırma bedeline ilişkin kısım için temyiz başvurusunda bulunulabilmektedir.

41. Kamulaştırma Kanunu’nun 27. maddesi, kamulaştırılması öngörülen taşınmazlara hızlı bir şekilde el konulmasına yetki vererek bu usule karşı gelmeyi mümkün kılmaktadır. İstisnai durumlarda ve dolayısıyla, özellikle aciliyet kararname ile belirtildiğinde, idare, kamulaştırılmadan önce dahi özel mülkiyete yasal olarak el koyma imkânına sahiptir.

42. “Acele kamulaştırma” olarak ifade edilen bu usul kapsamında, idare, taşınmaza el koymasına yetki tanınması amacıyla mahkemeye başvurmalıdır. Mahkemenin, geçici bir niteliği olan kamulaştırma bedelinin ödenmesine

karar vermek ve taşınmaza el konulmasına yetki vermek için yedi günü vardır.

43. Olağan kamulaştırma usulü ile aynı olan diğer tüm adımlar daha sonra gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla, bu yetki, taşınmazın mülkiyetinin, kamulaştırma işlemini gerçekleştiren idareye devrine yol açmamaktadır; idare, malik ile devir işlemlerini görüşmeli ve anlaşma sağlanmaması halinde Kamulaştırma Kanunu'nun 10. maddesinde öngörülen usulü izlemelidir.

44. Söz konusu Kanun'un 14. maddesi uyarınca, bir kamulaştırma kararından etkilenen taşınmazların malikleri, bu tür davaları öncelikli olarak ele alması gereken idare mahkemeleri önünde bu karara itiraz etmek için 30 gün süreye sahiptir. Bununla birlikte söz konusu Kanun bir zaman sınırı (son tarih) belirlemez. Söz konusu Kanun'un 10. maddesinin 14. fıkrası, bununla birlikte, idare mahkemeleri tarafından kamulaştırma kararının yürütmesinin durdurulması kararı verilmesi halinde, kamulaştırma hâkiminin, bu mahkemeler önündeki yargılamanın sonuna kadar davayı ertelemek zorunda olduğunu belirtmektedir.

II. ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARI

45. Anayasa Mahkemesi, başvuruların davasına benzer ve aynı baraj projesi çerçevesinde gerçekleştirilen kamulaştırmalar hakkındaki davalar üzerine iki kez karar vermiştir.

46. Anayasa Mahkemesi, *Ali Ekber Akyol* kararında (no. 2015/17451, 16 Şubat 2017), kamulaştırma kararının, kamulaştırmanın kurucu unsurunu teşkil ettiğini ve kararın varlığının, mülkiyetten yoksun bırakmaya yol açan usulün yasaya uygunluğunu şarta bağladığını belirtmekle başlamıştır.

47. Anayasa Mahkemesi, acele kamulaştırma usulünün, kamulaştırma usulüne dayanak olan bir kamulaştırma kararının varlığı, ihlalin yasaya uygunluğu için vazgeçilmez olacak ve olmaya devam edecek şekilde, taşınmazın sahibine sunulan güvenceleri bertaraf etmediğini belirtmiştir.

48. Anayasa Mahkemesi, idare tarafından taşınmaza el konulmasının ardından başlayan sürecin, önceki süreçten bağımsız mı yoksa tek bir usulün iki aşaması mı olduğu konusunda iki yargı kolu arasında görüş ayrılığı olduğunu gözlemlemiştir. Bu görüş ayrılığına rağmen, Bakanlar Kurulu ve EPDK kararlarının, mahkeme kararları ile iptal edildiği doğrudur.

49. Yüksek Mahkemeye göre mülkiyet ihlali, mülkün idare adına tescilinden değil, kamulaştırma kararının kendisinden kaynaklanmıştır. Bununla birlikte, bunun hukuka aykırı olduğu mahkeme kararıyla tespit edilmiştir. Müdahalenin yasal bir temeli olmadığı ve başvuranın mülkiyetine saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

50. Ancak Anayasa Mahkemesi, genel kurulda incelenen *Ali Hıdır Akyol* (yukarıda anılan) davasında yaklaşımını değiştirmiştir.

51. Anayasa Mahkemesi, kamulaştırma kararının değil, tapu sicilinde tescilinin, başvuranın mülkiyet hakkına ihlal teşkil ettiği kanaatine varmıştır.

52. Anayasa Mahkemesi, Danıştay tarafından Bakanlar Kurulunun aciliyete ilişkin kararıyla ilgili olarak verilen yürütmenin durdurulması kararının sonuçlarının ve özellikle kararın, Asliye Hukuk Mahkemesi önünde derdest olan kamulaştırma davasının ertelenmesini gerekli kılıp kılmadığı sorusunun, olağan mahkemelerin yetkisine girdiğini ve somut olayda olduğu gibi, Asliye Hukuk Mahkemesinin kararının keyfi bir unsur taşımadığı ve açıkça takdir hatasından yoksun olduğu sürece bu mahkemelerin takdir yetkisine müdahale etmenin kendi görevi olmadığını belirtmiştir.

53. Anayasa Mahkemesi, Danıştay İDDK'nın, taşınmaza el konulmasını takip eden tüm işlemlerin acele kamulaştırma usulü adımları olmasının üzerinde durarak ve EPDK kararlarının, dayandıkları Bakanlar Kurulu kararnamelerinden bağımsız olarak değerlendirilemeyeceklerini belirterek söz konusu kararnameleri ve kararları iptal ettiğini gözlemlemiştir. Danıştay İDDK'ya göre, Bakanlar Kurulu kararnamelerini lekeleyen yasaya aykırılık, EPDK kararlarını *kendiliğinden (ipso facto)* yasaya aykırı kılmıştır.

54. Anayasa Mahkemesi, Danıştay İDDK'nın kararının, kamulaştırma kararından sonra verildiğini ve başka bir ifadeyle, itiraz edilen kararnamelerin ve kararların Asliye Hukuk Mahkemesi kararı sırasında halen hukuken geçerli olduklarını tespit etmiştir. Anayasa Mahkemesi ayrıca, Danıştay İDDK'nın, ihtilaf konusu idari işlemleri, biçimle ilgili bir gerekçeyle iptal ettiğini ve söz konusu işlemlerin bir kamu yararı amacına dayanmadığını belirtmediğini değerlendirmiştir. Anayasa Mahkemesi, yasaya aykırılık teşkil eden söz konusu Danıştay İDDK kararının, acele kamulaştırma usulüne başvurma ile sınırlı olduğu sonucuna varmıştır.

55. Anayasa Mahkemesine göre, taşınmaza el konulmasından sonra gerçekleştirilen işlemlerin niteliği konusunda iki yargı kolu arasında değerlendirme farkı vardır, ancak, acele kamulaştırma usulünün, kamulaştırma kararı verilmeden önce yetki tanıyarak taşınmaza el konulmasını hızlandırmayı amaçladığı ve acele kamulaştırma usulü ile olağan kamulaştırma usulü arasında el koymadan sonra bir fark olmadığı konuları tartışma konusu olmamıştır. Sonuç olarak, Danıştay İDDK'nın kararı, en fazla, yalnızca taşınmazın edinilmesini etkilemekte ve bozabilmektedir. Ancak, bu el koyma, Danıştay İDDK kararından çok önce bir tarihte gerçekleşmiştir.

56. Anayasa Mahkemesi, etkileri taşınmaza el konulmasını bozmakla sınırlı olan bir kararın, kamulaştırmayı yasaya aykırı kılma sonucuna sahip olup olmadığını bilmenin, hukuk kurallarını yorumlamak ile ilgili olduğunu ve dolayısıyla bunun, yetkisinin dışında kaldığını eklemiştir.

57. Anayasa Mahkemesi, sonuç olarak, kamulaştırma kararının yasal bir temeli olması ve hiçbir mahkeme kararının, kamulaştırma kararını özünde yasaya aykırı bulmaması sebebiyle, başvuruların taşınmazlarının idare adına tescil edilmelerinden kaynaklanan mülkiyetten yoksun bırakmanın, yasaya uygunluk gerekliliğini karşıladığını değerlendirmiştir. Başvurular kamulaştırma bedeline ilişkin şikâyetle bulunmadığı ve davanın bu konuya

yönelik kısmı halen derdest olduğu için bu konu ile ilgili olarak karar verilmesine gerek yoktur.

III. YARGITAY KARARLARINDA YOLSUZ TESCİL KAVRAMI

58. Yargıtay 5. Dairesi, 29 Eylül 2006 tarihli bir karar ile (E.2006/7677 K.2006/9632), kamulaştırma sonucunda bir taşınmazın idare adına tescilinin, kamulaştırma kararı daha sonra idare mahkemeleri tarafından iptal edildiğinde yolsuz tescil haline geldiği ve sonuç olarak, eski malikin iade talebinin kabul edilmesi gerektiği kanaatine varmıştır.

59. Aynı Daire, 22 Mart 2016 tarihli bir karar ile kamulaştırma kararının idare mahkemeleri tarafından iptal edildiği başka bir dava üzerine karar vermiştir. Yargıtay, taşınmaz üzerinde konut inşa edilmesi ve bu konutların üçüncü şahıslara satılması sebebiyle, taşınmazın eski malike iadesinin artık mümkün olmadığını değerlendirmiştir. Yargıtay, davacıya, ilgilinin daha önce almış olduğu tazminat bedelinin güncellenmesine (tüketici fiyat endeksi dikkate alınarak) denk gelen bir ek tazminat ödenmesinin uygun olduğu kanısına varmıştır.

60. Pembelik barajı ile ilgili ve mevcut davaya kesinlikle benzeyen halen Mahkeme önünde derdest olan diğer birçok davada, kamulaştırılan taşınmazların malikleri, temyiz başvurularında, Danıştay İDDK'nın iptal kararı göz önüne alındığında, kamulaştırmanın yolsuz tescil niteliği kazandığını iddia etmişlerdir. Yargıtay, temyizlerin incelenmesinden sonra verdiği kararlarında bu gerekçe hakkında bir karara varmamıştır.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. SÖZLEŞME'YE EK 1 NO.LU PROTOKOLÜN 1. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

61. Başvuranlar, Sözleşme'nin 6. maddesi anlamında, adil yargılanma haklarının ve Sözleşme'ye Ek 1. No.'lu Protokolün 1. maddesi anlamında, mülkiyete saygı haklarının ihlal edilmesinden şikâyet etmektedirler.

62. Mahkeme, bir şikâyeti, başvuranlar tarafından ileri sürülenler dışındaki maddeler ya da hükümler kapsamında inceleyerek, bu şikâyetle konu edilen olaylara ilişkin yapılacak hukuki nitelendirme hususunda karar verebileceğini hatırlatmaktadır (*Radomilja ve diğerleri/Hırvatistan* [BD], no. 37685/10 ve 22768/12, §§ 114-126, 20 Mart 2018).

63. Mahkeme, somut olayda, şikâyetlerin özü dikkate alındığında, başvuranların şikâyetlerinin yalnızca Sözleşme'ye Ek 1. No.'lu Protokolün 1. maddesi kapsamında incelenmesi gerektiği kanaatindedir. İşbu maddenin ilgili bölümü aşağıdaki şekildedir:

“Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.”

A. Kabul Edilebilirlik Hakkında

64. Hükümet, iç hukuk yollarının tüketilmediğini iddia etmektedir. Hükümet, başvuranların, 8 Ekim 2015 tarihli Danıştay İDDK kararını, taşınmazlarının kamulaştırılmasının yasal bir temelden yoksun bıraktığını ve mülk devrinin yolsuz tescil niteliği kazanmasına neden olduğunu değerlendirmeleri halinde, devrin iptali ve taşınmazların tapu siciline tekrar kendi adlarına tescili için dava açabileceklerini ve hatta açmaları gerektiğini ileri sürmektedir.

65. Hükümet, kamulaştırılan bir taşınmazın eski malike iade edilememesi durumunda, malikin, kamulaştırma bedelinin enflasyon nedeniyle maruz kaldığı değer kaybına denk gelen bir tazminat alabileceğini belirtmektedir.

66. Başvuranlar, Anayasa Mahkemesinin tutumu göz önüne alındığında, iç hukukta etkin bir başvuru yolu olmadığı yanıtını vermektedirler. Başvuranlar, temyiz gerekçelerinden birinin tam olarak yolsuz tescil iddiasına dayandığını eklemektedirler. Başvuranlar, bununla birlikte, Yargıtay'ın yine Pembelik Barajı hakkındaki diğer davalarda benzer gerekçeleri reddettiğini belirtmektedirler (bk. yukarıdaki 60. paragraf).

67. Mahkeme, Sözleşme'nin 35. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, yalnızca iç hukuk yollarının tüketilmesi sonrasında kendisine başvurulabileceğini hatırlatmaktadır. Devletler, kendi iç hukuk düzenlerinde durumu düzeltme imkânı bulmadan önce uluslararası bir organ önünde eylemlerine ilişkin hesap vermek zorunda değildirler. Bir Devlet aleyhinde yöneltilen şikâyetlerle ilgili olarak, Mahkemenin denetim yetkisinden faydalanmak isteyen kişiler, öncelikle söz konusu Devletin hukuk sisteminin sunduğu başvuru yollarını kullanmakla yükümlüdürler. İç hukuk yollarını tüketme yükümlülüğü, başvuranların, iddia ettikleri ihlallere ilişkin tazminat elde edebilmeleri amacıyla yeterli ve mevcut hukuk yollarını olağan şekilde kullanmalarını gerektirmektedir. Bu başvuru yolları, teoride olduğu gibi, uygulamada da yeterli bir kesinlik düzeyinde var olmalıdırlar, aksi halde istenilen etkinlik ve erişilebilirlikten yoksun olurlar (*Vučković ve diğerleri/Sırbistan* (ilk itiraz) [BD], no. 17153/11 ve 29 diğer başvuru, §§ 70-71, 25 Mart 2014 ve *Gherghina/Romanya* (k.k.) [BD], no. 42219/07, § 85, 9 Temmuz 2015).

68. Mahkeme ilk olarak, başvuranların Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruda bulunduklarını ve Mahkeme'ye sundukları şikâyetleri burada ileri sürdüklerini gözlemlemektedir.

69. Anayasa Mahkemesi, iç hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesiyle davalarını reddetmemiştir. Anayasa Mahkemesi, başvurunun kabul edilemez

olduğuna karar vermesine rağmen açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna varmak üzere şikâyetin esasını incelemiş (bk. *Guberina/Hırvatistan*, no. 23682/13, § 52, 22 Mart 2016 ve kararda yer alan atıflar) ve *Ali Hıdır Akyol* kararında uzunca açıklanan iddiaları kısaca yineledikten sonra bu sonuca varmış ve bu emsalden uzaklaşmak için herhangi bir gerekçe bulunmadığını belirtmiştir. Başvuranlar tarafından ileri sürülen gerekçelerin tümünün incelendiği söz konusu kararda hâkimler, ihlal olmadığı sonucuna varmadan önce başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar vermişlerdir.

70. Mahkeme, şikâyetin esasını incelendiği için, başvuranların iç hukuk yollarını tüketmediklerini değerlendirmek için herhangi bir neden görmemekte ve başvuranların, nihai iç hukuk yolunu temsil eden Anayasa Mahkemesine, şikâyet ettikleri durumu düzeltme imkânı sundukları kanaatindedir.

71. Mahkeme, ayrıca, Hükümet tarafından sunulan Yargıtay'ın yolsuz tescile ilişkin kararlarının, acele kamulaştırma usulünü değil olağan kamulaştırma usulünü ilgilendirdiklerini gözlemlemektedir. Mahkeme dahası, Danıştay İDDK kararının yalnızca taşınmaza el konulması ile ilgili olması, kararın kamulaştırmanın kendisini etkilememesi ya da kamulaştırmayı yasaya aykırı hale getirmemesi ve hiçbir kararın, kamulaştırma kararının esasının yasaya aykırı olduğunu tespit etmemesi gibi Anayasa Mahkemesinin vardığı sonuçlar göz önüne alındığında (bk. yukarıdaki 54 ila 57. paragraflar), başvuranların yukarıdaki kavram temelinde davalarını kazanabileceklerini ileri sürmenin kolay olmadığını kaydetmektedir. Aksine, başvurularının başarılı olma şansına sahip olabileceğini gösteren hiçbir unsur yoktur.

72. Bununla birlikte, yolsuz tescile konu olmuş bir taşınmaz eski malike iade edilemezken, Yargıtay tarafından sunulan telafi, verilen kamulaştırma bedeli ile ilgilidir ve bedelin güncellenmesini içermektedir. Somut olayda olduğu gibi idare mahkemelerinin iptal kararları, Yargıtay, esas konusu tam

olarak, Asliye Hukuk Mahkemesinin tescilin kesinleşmesine hükmeden kararının kısmı, yani tazminat bedeli olan temyiz kararını vermeden önce verildiğinde, Yargıtay, esas dava çerçevesinde bunu yapma yetkisine sahiptir. Mahkeme, bu bağlamda, ilke olarak, bir kişinin taşınmazları kamulaştırmaya tabi olduğunda, kamulaştırılan mülkün değeriyle uyumlu bir bedel verilmesi, bedelden yararlanma hakkına sahip olanların belirlenmesi ve kamulaştırma ile ilgili diğer tüm konuları içeren, kamulaştırmanın sonuçlarının kapsamlı bir değerlendirmesini sağlayan bir yargılama olması gerektiğini hatırlatmaktadır (bk. *Alfa Glass Anonymi Emboriki Etairia Yalopinakon/Yunanistan*, no. 74515/13, §§ 36 ila 44, 28 Ocak 2021 ve bu kararda geçen atıflar), böylece, kamulaştırma davasına taraf olan ve kamulaştırma bedeline ilişkin görüş bildiren bir başvurandan yeni bir dava açması istenemez (*Bistrović/Hırvatistan*, no. 25774/05, § 28, 31 Mayıs 2007).

73. Bununla birlikte, Yargıtay, başvuranların davasına benzer ve ilgililerin temyiz başvurularında yolsuz tescil sorununu ileri sürdükleri davalarda, bu gerekçeyi göz ardı etmiş ve kamulaştırma bedelinin bu gerekçeyle güncellenmesi gerektiğini belirtmemiştir (bk. yukarıdaki 60. paragraf).

74. Mahkeme, bu unsurlar ışığında, başvuranların iç hukuk yollarını tüketmedikleri için suçlanamayacağı kanaatindedir.

75. Mahkeme, bu şikâyetin açıkça dayanaktan yoksun olmadığını ve Sözleşme'nin 35. maddesi kapsamında başka herhangi bir kabul edilemezlik gerekçesiyle bağdaşmadığını tespit ederek, kabul edilebilir olduğuna karar vermektedir.

B. Esas Hakkında

1. Tarafların İddiaları Hakkında

76. Başvuranlar, hem taşınmazlarına el konulmasını hem de kamulaştırmayı yasal bir temelden yoksun bırakacak, taşınmazlarının

kamulaştırılmasına ilişkin kararname ve kararlara yönelik Danıştay hüküm ve kararlarının dikkate alınmasının reddedilmesinden ve uygulanmamasından şikâyet etmektedirler.

77. Başvuranlar ayrıca, acele kamulaştırma usulünün kullanılmasının, yasada belirtilen kullanım koşullarının karşılanmaması nedeniyle yasaya aykırı olduğunu ileri sürmektedirler.

78. Başvuranlar, Asliye Hukuk Mahkemesinin karar verdiği tarihte, Bakanlar Kurulu kararnameleri ve EPDK kararlarının, yürütmenin durdurulmasına konu olduklarını belirterek, Asliye Hukuk Mahkemesinin, kararını yasal bir temelden yoksun bırakmadan kamulaştırma kararı veremeyeceğini ileri sürmüşlerdir.

79. Başvuranlar son olarak, kendilerine göre belli bir kutsallığı olan üzerinde büyüdükleri topraklardan ve çevrelerinden yoksun bırakıldıklarını iddia etmektedirler.

80. Hükümet, başvuranların iddialarına karşı çıkmaktadır. Hükümet, söz konusu taşınmazların kamulaştırmalarının Kamulaştırma Kanunu'na uygun olarak gerçekleştirildiklerini ve enerji üretim altyapısı inşası şeklinde genel menfaat amacı taşıdıklarını ileri sürmektedir.

81. Hükümet, Asliye Hukuk Mahkemesinin, yürütmenin durdurulması kararının, bir bütün olarak kamulaştırma ile ilgili değil, yalnızca acele kamulaştırma usulü ile ilgili olduğu kanısına vardığını belirtmektedir. Hükümet, Asliye Hukuk Mahkemesinin, idare mahkemeleri önünde derdest olan bir davanın varlığını, davayı ertelemeyi gerektiren bir neden olarak görmediğini kaydetmektedir.

82. Hükümet, Asliye Hukuk Mahkemesinin, Danıştay'ın iptal kararından sonra taşınmazların Hazine adına tescilinin dayanaktan yoksun olup olmayacağı sorusunu incelediğini ve soruyu olumsuz yanıtladığını belirtmektedir. Hükümete göre, söz konusu karardan yalnızca Bakanlar Kurulu kararnamesi etkilenmiştir. Anayasa Mahkemesi de bu anlamda karar vermiştir. Hükümet, bu bağlamda, ulusal mahkemelerin yetki alanına giren

bir sorunun söz konusu olduğunu belirtmekte ve söz konusu mahkemelerin değerlendirmelerinin, keyfi veya açıkça mantıksız olmadığı kanısına varmaktadır.

83. Hükümet, Danıştay İDDK kararının, taşınmazların kamulaştırılmasını ve tescilini *kendiliğinden (ipso facto)* yasaya aykırı hale getiremeyeceğini ileri sürmektedir. Hükümete göre, söz konusu kararın tek sonucu, taşınmazlara idare tarafından el konulması ile ilgilidir. Ancak söz konusu durum, karardan çok önce gerçekleşmiştir.

84. Hükümet, söz konusu mahkeme kararının, karar tarihinde taşınmazlar zaten su altında kaldığı için uygulanamaz olduğunu savunmaktadır. Hükümet, bununla birlikte, başvuranların yolsuz tescil için başvuru hakları olduğunu belirtmektedir. Hükümet, bu bağlamda, başvuranların, baraj suları altında kalan taşınmazların iadesini alamazken, enflasyon nedeniyle kamulaştırma bedellerinin maruz kaldıkları değer kaybına denk gelen ek tazminatı alabileceklerini belirtmektedir.

85. Hükümet, son olarak, Bakanlar Kurulu kararnameleri dâhil olmak üzere ilgili idari kararların, Asliye Hukuk Mahkemesi kamulaştırma kararını verdiği sırada yürütmenin durdurulmasına konu olmadıklarını iddia etmektedir.

2. Mahkeme'nin Değerlendirmesi Hakkında

86. Mahkeme, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin üç farklı kural içerdiğini hatırlatmaktadır: İlk paragrafın birinci cümlesinde belirtilen ve genel bir niteliğe sahip olan ilk kural, mülkiyete saygı ilkesini açıklar, aynı paragrafın ikinci cümlesinde yer alan ikinci kural, mülkiyetten yoksun bırakılma konusunu ele almakta ve bunun için çeşitli şartlar ortaya koymaktadır; ikinci paragrafta kaydedilen üçüncü kural ise, Devletlere, diğerleri arasında, mülklerin kullanımını genel menfaate uygun olarak düzenleme yetkisi tanımaktadır. Mülkiyet hakkının belirli ihlal örnekleri ile ilgili olan ikinci ve üçüncü kuralların birinci maddede yer alan ilke ışığında

yorumlanmaları gerekir (diğerler kararlar arasında bk. *Ališić ve diğerleri/Bosna Hersek, Hırvatistan, Sırbistan, Slovenya ve Makedonya Eski Yugoslav Cumhuriyeti* [BD], no. 60642/08, § 98, AİHM 2014).

87. Mahkeme, başvuranların şikâyet ettikleri mülkiyete saygı haklarına yapılan müdahalenin bir kamulaştırma olduğunu, yani ikinci kural uyarınca incelenmesi gereken mülkiyetten yosun bırakma olduğunu gözlemlemektedir.

88. Mahkeme aynı zamanda, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi ile korunan hakların herhangi bir şekilde ihlal edilmesinin yasallık gerekliliğini karşılaması gerektiğini hatırlatmaktadır (*Béláné Nagy/Macaristan* [BD], no. 53080/13, § 112, 13 Aralık 2016).

89. Mahkeme, iç hukukta yasal bir temelin varlığının, bu haliyle, yasallık ilkesini karşılaması için yeterli olmadığını hatırlatmaktadır. Bu yasal temelin ayrıca, hukukun üstünlüğüne uygun olan ve keyfiliğe karşı güvenceler sunan belirli bir nitelik teşkil etmesi gerekmektedir (*Vistiňš ve Perepjolkins/Letonya* [BD], no. 71243/01, § 96, 25 Ekim 2012).

90. Bu bağlamda, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinde geçen “hukuk” (“*law*”) teriminin, Sözleşme'nin geri kalanında kullanırken aynı kavrama işaret ettiği belirtilmelidir. Dolayısıyla, müdahalenin dayandığı hukuki kuralların, uygulamada, yeterince erişilebilir, açık ve öngörülebilir olmaları gerekmektedir. Özellikle bir kural, kamu makamlarının keyfi müdahalelerine karşı bir güvence sağladığında “öngörülebilir” olmaktadır. Bu nedenle, mülkiyete saygı hakkının kullanılmasına yönelik herhangi bir müdahaleye, ilgili kişi veya kuruma, ihtilaf konusu tedbirlere etkili bir şekilde itiraz etmesini sağlayacağı biçimde, davasını yetkili makamlarda açıklamasına makul bir imkân sağlayan usuli güvenceler eşlik etmelidir. Bu koşulun yerine getirilmesini sağlamak için, geçerli tüm adli ve idari işlemlerin dikkate alınması gerekmektedir (*Lekić/Slovenya*, [BD], no. 36480/07, § 95, 11 Aralık 2018 ve kararda geçen diğer atıflar).

91. Somut olayın koşullarına döndüğümüzde Mahkeme, başvuranların taşınmazlarının, kamu hukukunda bu aykırı usule başvurulmasına yetki tanıyan iki Bakanlar Kurulu kararnamesi ve iki EPDK kararı temelinde acele kamulaştırmaya maruz kaldıklarını gözlemlemektedir.

92. Kamulaştırmayı, kamu yararı amacıyla mülkiyetten yoksun bırakmaya yetki tanıyan idari kararlara dayandırma zorunluluğu ve ilgililerin, idari mahkemeler önünde bu kararların yasaya uygunluğuna itiraz etme imkânı kesinlikle keyfiliğe karşı bir güvence teşkil etmektedir. Bu durum, *öncelikle (a fortiori)*, acele kamulaştırma gibi aykırı bir usul söz konusu olduğunda da geçerlidir.

93. Mahkeme, başvuranların, kamulaştırmanın yasal temeli olan idari işlemlerin tümüne karşı bu türden bir başvuru hakkına sahip olduklarını ve başvuranların bunu kullandıklarını tespit etmektedir. Başvuranlar, davalarını kazanmış olsalardı dahi bu durumdan somut bir yarar sağlayamazlardı, zira lehlerine verilen mahkeme kararları, taşınmaza aniden el konulmasını ya da taşınmazlarının kamulaştırılmasını, her ikisi de idari eylemlere dayandıkları ve bunlar sayesinde yasaya uygun hale geldikleri için engelleyemezlerdi.

94. Taşınmaza el konulmasına yetki tanıyan karar tarihinde, kamulaştırma kararnameleri ve kararlarının daha yürütme durdurma kararından etkilenmediği doğrudur. Ancak, Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından verilen kamulaştırma kararı tarihinde, söz konusu karar ve kararnameler Danıştay tarafından verilen böyle bir yürütmenin durdurulması kararına maruz kalmışlardır. Bununla birlikte, yürütmenin durdurulması kararı, kendisine göre karar, kamulaştırmayı değil yalnızca acele usulde kamulaştırılmaya başvurulmasını ilgilendirdiği için Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından göz ardı edilmiştir. Danıştay sonunda, Asliye Hukuk Mahkemesinin yorumunun tersine, tüm idari kamulaştırma kararlarını iptal etmiş olsa da, bu karar, kesinleşmiş olan kamulaştırma kararından sonra verilmiştir.

95. Mahkemeye göre, Danıştay'ın acele kamulaştırma usulü kapsamında verdiği kamulaştırma kararlarına ilişkin karar ve hükümlerinin anlamı ve

kapsamı ile özellikle bu kararların Asliye Hukuk Mahkemesi önündeki yargılamalara etkileri sebebiyle iç hukukun bu karar ve hükümlere verdiği önem, mevcut şikâyetin incelenmesi açısından belirleyici bir önem teşkil etmemektedir.

96. Nitekim bu sorulara verilen cevap ne olursa olsun, iç hukukta mülkiyetten yoksun bırakmanın yasal bir temelini oluşturan, acele usulde kamulaştırma başvurusuna ilişkin Bakanlar Kurulu kararnamelerini ve EPDK kamulaştırma kararlarını iptal eden mahkeme kararlarının kesinlikle somut bir etki yaratmadığı görülmektedir. Bu durum, başvuranların, mülkiyet haklarını ihlal eden işlemlerin yasaya uygunluğuna itiraz etmek için sahip olmaları gereken hukuk yoluna başvurma haklarının anlamsız, teorikte kalan, asılsız ve dolayısıyla etkisiz hale gelmesi ile sonuçlanmıştır.

97. Bununla birlikte Mahkeme, Sözleşme'nin, teorikte olan veya asılsız hakları değil, etkin ve somut hakları güvence altına aldığını hatırlatmaya devam etmektedir (*Muhammad ve Muhammad/Romanya* [BD], no. 80981/12, § 122, 15 Ekim 2020).

98. Mahkeme, Hükümet tarafından ileri sürülen tazminat elde etme imkânı ile ilgili olarak, kabul edilebilirlik incelemesi bağlamında, bir taraftan Asliye Hukuk Mahkemesinin ve Anayasa Mahkemesinin, Danıştay İDDK kararının yalnızca taşınmazın edinilmesi ile ilgili olduğuna ve kamulaştırmayı yasaya aykırı hale getirmediğine dair vardıkları sonuçlar ve diğer taraftan, Yargıtay'ın benzer davalardaki yaklaşımını göz önünde bulundurarak, yolsuz tescil için başvuru hukuk yolunun etkinliğinin tamamen varsayımsal olduğu ve kanıtlanamadığı yönünde bu hukuk yoluna ilişkin ulaştığı sonuçları hatırlatmaktadır.

99. Mahkeme, sonuç olarak, başvuranların Danıştay'a yaptıkları başvurularda elde ettikleri ve kamulaştırmanın yasal temelini iptal eden mahkeme kararlarının somut etkilerinin bulunmadığını göz önünde bulundurarak, başvuranlar tarafından maruz kalınan mülkiyetten yoksun bırakmanın yasalılık gerekliliğini karşılamadığı kanaatine varmaktadır.

100. Sonuç olarak, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi ihlal edilmiştir.

II. SÖZLEŞME'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

101. Sözleşme'nin 41. maddesi aşağıdaki gibidir:

“Eğer Mahkeme bu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Taraf'ın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırılabiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder.”

A. Tazminat

102. Başvuranlar, maddi tazminat olarak, karşı tarafa ödedikleri avukatlık hizmeti ücretlerinin güncel tutarına denk gelen miktar olarak 395 Avro (EUR), temyiz başvurusu için ödedikleri güncel tutara denk gelen miktar olarak 117 Avro, bireysel başvuru için ödedikleri güncel tutara denk gelen miktar olarak 74 Avro ve ulusal mahkemeler önünde bir avukat tarafından temsil masrafları için 3.000 Avro talep etmektedirler.

103. Başvuranların her biri, mahkeme kararlarına uyulmaması nedeniyle manevi tazminat olarak 3.000 Avro ve baraj inşaatının kültürel ve sosyal çevrelerine verdiği zarar için de aynı miktarı talep etmektedirler.

104. Başvuranlar son olarak, Mahkeme önünde temsil masrafları için 3.000 Avro talep etmektedirler.

105. Hükümet, zararın tazmin edilmesi ile ilgili olarak, Mahkemeyi, *Kaynar ve diğerleri/Türkiye* (no. 21104/06 ve 2 diğer başvuru, §§ 64 ila 82, 7 Mayıs 2019) kararını ileri sürerek, adil tazmin konusunu Tazminat Komisyonuna göndermeye davet etmektedir.

106. Hükümet, başvuranların taleplerine itiraz etmekte ve iddia edilen zarar ile tespit edilen ihlal arasında herhangi bir nedensellik bağının bulunmadığını ileri sürmektedir.

107. Hükümet, masraf ve giderler ile ilgili olarak, başvuruların, avukatlık hizmeti ücretlerine ilişkin taleplerini destekleyen herhangi bir belge sunmadıklarını belirtmektedir.

108. Mahkeme, ulusal makamların, mevcut davada Tazminat Komisyonunun, özellikle taşınmazların belirli bir tarihteki değerlerinin belirlenmesi söz konusu olduğunda, maruz kalınan zararı değerlendirme konusunda daha uygun konumda bulundukları ve Sözleşme'nin ihlaline son vermek ve ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırmak için yeterli hukuki ve teknik araçlara sahip oldukları gerekçesiyle, mülkiyet hakkına ilişkin birçok davada Sözleşme'nin 41. maddesinin uygulanması konusunu kayıttan düşürdüğünü hatırlatmaktadır (*Ayvidi/Türkiye*, no. 22479/05, §§ 119 ila 131, 16 Temmuz 2019, *Muharrem Güneş ve diğerleri/Türkiye*, no. 23060/08, §§ 87 ila 95, 24 Kasım 2020, *Tokel/Türkiye*, no. 23662/08, §§ 82 ila 90, 9 Şubat 2021).

109. Bununla birlikte, zararın tazmini konusunun Tazminat Komisyonuna gönderilmesi, kendiliğinden ortaya çıkan nitelikte bir durum değildir. Nitekim Mahkeme, yalnızca maddi zararı kendisi makul bir şekilde değerlendiremediğinde bunu kullanmalıdır. Ancak Mahkeme, somut olayda olduğu gibi, zararın tespiti herhangi bir zorluk çıkarmadığında, hakkaniyet ve usul ekonomisi endişesiyle, tespit ettiği ihlale bağlı zararın tazmini konusunda kendisinin karar vermesi gerektiği kanaatindedir.

110. Mahkeme, başvurular tarafından maddi zarar bağlamında talep edilen miktarların, aslında, masraf ve giderler sınıfına girdiklerini gözlemlemekte ve bu çerçevede incelenmeleri gerektiği kanaatine varmaktadır. Mahkeme, maddi tazminat için başka bir talebin bulunmadığını göz önünde bulundurarak, bu zarar bağlamında herhangi bir meblağ ödenmemesine karar vermektedir.

111. Bununla birlikte Mahkeme, başvuruların, Danıştay kararlarının somut etkilerinin olmamasıyla ilgili olarak, tespit edilen ihlal nedeniyle manevi zarara maruz kaldıkları kanaatindedir. Mahkeme, başvurulara

müştereken, bu zarar bağlamında, 2.000 Avro ödenmesinin makul olduğunu değerlendirmektedir.

112. Masraf ve giderler ile ilgili olarak, Mahkeme, içtihatlarına göre, bir başvurana, masraf ve giderlerin doğruluğunu, gerekliliğini ve ödenen miktarların makul olduğunu ispatlamak kaydıyla bu masrafların iade edilebileceğini hatırlatmaktadır. Mahkeme, somut olayda, kendisine sunulmuş olan belgeleri ve yukarıda belirtilen kriterleri göz önüne alarak, ulusal mahkemeler önünde yapılan masraflar için 586 Avro ödenmesine karar vermekte ve talebin geri kalanını reddetmektedir. Mahkeme, bu konuyla ilgili olarak, başvuranların, harcamalarını ya da avukatlarının hizmet ücretlerini gösteren bir dekont gibi herhangi bir belge sunmadıklarını gözlemlemektedir.

113. Mahkeme, gecikme faizi olarak, bu tutarlara, Avrupa Merkez Bankasının marjinal kredi faizlerine uyguladığı faiz oranına üç puan eklenerek elde edilecek oranın uygulanmasının uygun olduğuna karar vermiştir.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OY BİRLİĞİYLE,

1. Başvurunun kabul edilebilir olduğuna;
2. Sözleşme'ye Ek 1. No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlal edildiğine,
3.
 - a) Davalı Devlet tarafından başvuranlara, Sözleşme'nin 44. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, işbu kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içerisinde, ödeme tarihindeki geçerli döviz kuru üzerinden davalı Devletin para birimine çevrilmek üzere:
 - i. Ödenmesi gereken her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere, manevi tazminat olarak, 2.000 EUR (iki bin Avro),

- ii. Başvuranlar tarafından ödenmesi gereken her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere, masraf ve giderler için, 586 EUR (beş yüz seksen altı Avro) ödenmesine,
- b) Söz konusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödeme tarihine kadar, bu tutarlara Avrupa Merkez Bankasının o dönem için geçerli olan marjinal kredi faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz uygulanmasına,

4. Adil tazmine ilişkin talebin reddine *karar vermiştir*.

İşbu karar Fransızca dilinde tanzim edilmiş olup, Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77. maddesinin 2 ve 3. fıkraları gereğince 13 Temmuz 2021 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

{signature_p_2}

Hasan Bakırcı	Jon Fridrik Kjølbro
Bölüm Yazı İşleri Müdür Yardımcısı	Başkan

YEL VE DİĞERLERİ / TÜRKiYE KARARI

EK

No.	Ad Soyad	Doğum Tarihi	İkamet Yeri
1.	Kübra YEL	1988	İstanbul
2.	Adnan GÖNÜL	1964	Ankara
3.	Ayhan GÖNÜL	1962	Ankara
4.	Ayten GÖNÜL	1939	Elazığ
5.	Nuri GÖNÜL	1926	Balıkesir
6.	Saadet GÖNÜL	1962	Bingöl
7.	Turan GÖNÜL	1967	Bingöl